

ФІЛОСОФІЯ ТА ПОЛІТОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

ISSN 2663-0265 (print) ISSN 2663-0273 (online)

Journal home page: <https://fip.dp.ua/index.php/FIP>

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Ірина Миколаївна Чістякова

Кандидат філософських наук, доцент,
завідувач кафедри міжнародних відносин та
права, Національний університет
«Одеська політехніка»,
пр. Шевченко, 1, Одеса, 65122, Україна
E-mail: kaf.pz@op.edu.ua,

Irina Nikolaevna Chistyakova

Candidate of Philosophical Sciences,
Associate Professor, Head of the Department of the
International Relations and Law,
Odessa Polytechnic National University,
1 Shevchenko Ave., Odessa, 65122, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0182-9334>

Інна Борисівна Кривдіна

Кандидат історичних наук, доцент, доцент
кафедри міжнародних відносин та права,
Національний університет
«Одеська політехніка»,
пр. Шевченко, 1, Одеса, 65122, Україна
E-mail: i.b.kryvdina@op.edu.ua,

Inna Borysivna Kryvdina

Candidate of Historical Sciences,
Associate Professor, Associate Professor of the
Department of the International Relations and Law,
Odessa Polytechnic National University,
1 Shevchenko Ave., Odessa, 65122, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1472-3037>

УДК: 328.1

ОСОБЛИВОСТІ БРИТАНСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ

Received 15 November 2022; revised 07 December 2022; accepted 12 December 2022

DOI: 10.15421/352234

Анотація

У цій статті підкреслюється, що Велика Британія є однією з найрозвиненіших країн світу. Економічне процвітання Великої Британії пояснюється її політичною системою. Сполучене Королівство має різні політичні партії та урядові відомства, при цьому вона зберегла конституційну монархію та захищає демократичні принципи. Британська політична система формувалася понад тисячу років, у цей період були розроблені традиційні англійські методи законодавства та адміністрування, правосуддя та збору податків, а також сформувалися особливі відносини між урядом і підлеглими. Підкреслюється, щоб британська Конституція відрізняється від інших конституцій тим, що її аспекти містяться в різних нормативно-правових актах, а не у водному джерелі права. Загалом усі закони Великої Британії поділяються на первинні та вторинні, а також міністерські накази, проекти. Закон Великої Британії передбачає, що не актуальні чинні закони замінюють на нові більш затребувані закони. Законодавчим органом Великої Британії є парламент, який складається з палати громад, сенату та монарха. Діяльність парламенту відбувається у двох палатах. Функція парламенту полягає в тому, щоб перевіряти та підбивати підсумки роботи уряду. Наголошується, що британський парламент вважається «матір'ю всіх парламентів» світу, оскільки багато національних законодавчих органів у взяли його за зразок. Теоретично влада походить не від парламенту, а від парламентських королів. Офіційно верховна британська влада належить тільки королю, але в сучасних умовах влада також походить від демократично обраної палати громад. «Суверенність» парламенту у Великій Британії означає, що парламент може ухвалювати або скасовувати будь-який закон, не обмежуючись текстом Конституції. Ключовою особливістю британського національного уряду є те, що він здійснює владу від імені монарха, який діє як глава держави, роль якого є частково церемоніальною. Британська судова система еволюціонувала та розвивалася впродовж понад 1000 років, унаслідок чого сформувалась дуже складна структура, тож різні види справ розглядаються в різних судах і мають різні шляхи до апеляційного суду.

Ключові слова: Великобританія, політична система, Конституція, парламент, уряд, суд.

FEATURES OF THE BRITISH POLITICAL SYSTEM

Abstract

This article emphasizes that Great Britain is one of the most developed countries in the world. The economic prosperity of the United Kingdom is explained by its political system. The United Kingdom has different political parties and government departments, while it has maintained a constitutional monarchy

and defends democratic principles. The British political system has evolved over a thousand years, during which time traditional English methods of legislation and administration, justice and tax collection have been developed, and a special relationship between the government and its subjects has been formed. It is emphasized that the British Constitution differs from other constitutions in that aspects of it are contained in various statutes rather than in a water source of law. In general, all laws of the United Kingdom are divided into primary and secondary, as well as ministerial orders, drafts. The law of the United Kingdom provides that outdated laws are replaced by new, more popular laws. The legislative body of Great Britain is the Parliament, which consists of the House of Commons, the Senate and the monarch. The activity of the Parliament takes place in two chambers. The function of the parliament is to check and summarize the work of the government. It is noted that the British Parliament is considered the "mother of all parliaments" in the world, as many national legislatures have taken it as a model. Theoretically, the power comes not from the parliament, but from the parliamentary kings. Officially, supreme British power is vested in the King alone, but in modern terms power also comes from the democratically elected House of Commons. The «sovereignty» of Parliament in the UK means that Parliament can make or repeal any law without being limited by the text of the Constitution. A key feature of the British national government is that it exercises power on behalf of the monarch, who acts as head of state, a role that is partly ceremonial. The British judicial system has evolved and developed over more than 1000 years, resulting in a very complex structure, so that different types of cases are heard in different courts and have different routes to the Court of Appeal.

Keywords: *Great Britain, political system, Constitution, Parliament, government, court.*

Постановка проблеми.

Велика Британія є однією з найрозвиненіших країн світу. Сполучене Королівство вважається країною з високим рівнем доходу і наразі займає дуже високе місце в Індексі людського розвитку 2021 року, вона посіла 18 місце у світі [Download latest 2022]. Крім того, Велика Британія посідає п'яте місце серед 15 найбільш економічно розвинутих країн за показником ВВП у 2022 році. Так, відповідно до рейтингу у Великій Британії ВВП – номінальний складає \$2,76 трлн, ВВП на душу населення: \$39 229, ВВП за паритетом купівельної спроможності (ПКС): \$2,98 трлн [Top 15 Countries 2022].

Економічне процвітання Великобританії пояснюється її особливою структурою політичної системи. Незважаючи на те, що політична система у Великій Британії відрізняється певною хаотичністю – в державі існує багато різних партій і відомств уряду, британській державі вдалось при цьому зберегти конституційну монархію та дотримуватись демократичних принципів влади.

Британська політична система формувалася понад тисячу років. За цей час склались традиційні для Великобританії методи законотворчості й управління, правосуддя та збору податків, сформувались особливі відносини між владою й тими на кого ця влада

спрямована. За тривалий період існування Великобританії час від часу виникали гострі суперечки щодо цих відносин або якісь тертя між різними частинами політичної системи спричиняли запеклу політичну боротьбу, яка могла призвести до громадянської війни всередині країни, до страти або вигнання монарха та уряду або це може закінчитися ще більш серйозним конфліктом у тому числі революцією, як це відбувалось неодноразово в Україні впродовж ХХ-ХХІ ст. (1917 р., 1991 р., 2004 р., 2014 р. тощо). Втім; Великобританії вдавалось розв'язувати політичні проблеми мирним шляхом, лише записом нових правил, щоб запобігти тому, щоб спірне питання спричинило суперечку в майбутньому.

Питання функціонування британської системи в умовах пандемії COVID-19 досліджував Т.Райт, а особливості формування британської політичної системи розглянуті у книзі Є.Р.Крісті. Аналіз британської політики та міжнародних відносин зроблено у монографії Марка Гарнетта, Пітера Дорі, Філіпа Линчата. Питання політичної системи через призму функціонування сучасної англійської партійної системи розглянуті П.Веббом і Т.Бейлом.

Щодо сучасного вітчизняного доробку, то досвід становлення та функціонування британської політичної системи мало відображений в українських наукових дослідженнях. Зо-

крема, за останні п'ять років з'явилася низка публікацій С.Светової, К.Іванченко, А.Яворницької, в яких опосередковано висвітлено проблеми британської політичної системи, проте перелічені автори досліджують передусім британську парламентську систему, політичні органи та британську правову систему.

Отже, проведений аналіз наявної наукової літератури з тематики засвідчив, що політична система Великобританії у вітчизняній науковій літературі представлено недостатньо. Втім, нашій державі при формуванні власної політичної системи буде корисним врахування позитивного досвіду функціонування політичної системи Великої Британії.

Формулювання цілей статті (постановка завдання): проаналізувати особливості становлення й існування політичної системи Великобританії. Для цього необхідно розглянути особливості конституційного права Великобританії та структуру британської законодавчої, виконавчої та судової влади.

Виклад основного матеріалу дослідження. Велика Британія, також відома як Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, складається з Англії, Уельсу, Шотландії та Північної Ірландії. Це п'ята за величиною економіка у світі та друга країна в Європі за ВВП. Велика Британія очолює щорічний звіт Світового банку про глобальну конкурентоспроможність та рейтинг легкості ведення бізнесу. Протягом XIX-го і початку XX-го століть вона була першою у світі промислово розвиненою країною і найбільшою у світі наддержавою. Велика Британія й у наш час залишається великою ядерною державою зі значним економічним, культурним, військовим, науковим і політичним впливом на міжнародній арені.

Традиційно, Велика Британія залишається конституційною монархією, подібно до таких європейських країн, як Андорра, Бельгія, Іспанія, [Ліхтенштейн](#), [Люксембург](#), Нідерланди, [Норвегія](#), [Швеція](#). Кожна із перерахованих конституційних монархій має свої національні особливості й відрізняється одна від одної. Проте, спільним для всіх європейських конституційних монархій є те що країною керує монарх (король або королева), якого консуль-

тує всенародно обраний парламент.

Після смерті королеви Великобританії Єлизавети II 8 вересня 2022 року нинішнім монархом у Сполученому королівстві Великої Британії та Північної Ірландії став [король Карл III](#) (англійською мовою Charles). На власній інавгурації новий король Великобританії 9 вересня 2022 року своїй телевізійній промові пообіцяв, що «протягом часу, що залишився, дарований мені Богом, підтримувати [конституційні](#) принципи в серці нашої нації» [Charles III king of the United Kingdom 2022].

Втім, попри те, що новий Карл III обіцяв зберігати конституційні принципи, слід звернути увагу на те, що у Великобританії діє має так звана «неписана конституція». Хоча, таке визначення у певному сенсі помилкове.

Конституція Великобританії відрізняється від багатьох інших європейських країн тим, що її основні аспекти не містяться в одному правовому джерелі, а закріплені в різних нормативно-правових документах. Частково це можна пояснити особливостями формування політичної системи Великобританії впродовж тривалого історичного періоду. На відміну від Франції, Італії та багатьох інших європейських держав, у Великій Британії не було революцій або моменту політичного розриву наприкінці XVIII-XIX ст., коли письмові конституції були найбільш популярними після Війни за незалежність США.

На відміну від США, де конституція держави є «вищим законом», у британській політичній системі немає чітко визначеної концепції «вищого закону» держави: відсутня чітка різниця між конституційним законом та звичайним законом. Тобто всі закони Великобританії мають статус конституційних законів. Крім того, це однією особливістю політичної системи є те, що у Великій Британії відсутні спеціальні процедури для зміни самої конституції. Якщо більшістю голосів парламенту Великобританії було вирішено вносити зміни до «конституційного статуту» будь-якого закону Великобританії, то цей закон може бути скасований або змінений на будь-який інший закон. Ця особливість відрізняє Великобританію від інших держав, у тому числі від США, де конституція є «вкоріненою» – інши-

ми словами, потрібно задовольнити додаткові вимоги, щоб до неї можна вносити зміни та поправки. Конституція Великобританії може бути відносно легко змінена урядом держави, тобто вона змінюється частіше, ніж багато інших конституцій [The UK constitution 2022].

Передумовами внесення змін до конституції Великобританії можуть бути як зовнішні фактори, так і внутрішні. Зокрема, вихід Великобританії 31 січня 2020 р. із ЄС привів до дестабілізації всередині країни відносин між виконавчою, судовою владами та парламентом, що спричинило зростання значного тиску на питання врегулювання передачі повноважень з боку уряду. Крім того, в умовах пандемії COVID-19 типовим явищем стало те, що центральні, децентралізовані та місцеві органи влади приймають різні рішення, все це свідчить про те, що парламенту Великобританії важко притягнути уряд до відповідальності. Тому, гостро необхідним постало питання щодо узгодження та розв'язання означених проблем. Тому, у лютому 2022 р. Інститут уряду та Інститут публічної політики Беннета Кембриджського університету проведуть перегляд Конституції Великобританії оцінить поточний стан конституції Великої Британії – проаналізують, наскільки добре працюють деякі з її основних інститутів і демократичних процесів – і запропонують практичні, новаторські та надійні ідеї для реформування [The UK constitution 2022].

Загалом, слід зазначити, що Великобританія не відчуває потреби кодифікувати свою конституцію. Проте, Великобританія має конституцію, до якої відносяться провідні статuti, конвенції, судові рішення і договори. Приклади конституційних положень включають Білль про права 1689 р., Акти Союзу 1707 р. і 1800 р., Акт про врегулювання 1701 р., Парламентські акти 1911 р. і 1949 р., Акт про права людини 1998 р., Акт про Шотландію, Акт про Північну Ірландію та Закон про уряд Уельсу 1998 р. У чинних британських конвенціях наголошено, що монарх діє за порадою міністра; що прем'єр-міністр засідає в палаті громад; монарх призначає прем'єр-міністром особу, яка, швидше за все, заслужить довіру палати громад. Ці та інші конвенції були коди-

фіковані в таких документах, як Керівництво кабінету міністрів [Review of the UK constitution 2022].

Отже, все британське законодавство має конституційний статус та, за винятком законодавства ЄС поділяється на:

- коронавірусне законодавство, яке поширюється на Великобританію, Англію, Уельс, Шотландію та Північну Ірландію;

- розуміння законодавства, яке запроваджується, змінюється та набуває чинності законодавство Великобританії;

- законодавство ЄС і право Великобританії, у тому вигляді, в якому воно застосовувалося до Великобританії до 31 грудня 2020 року, тепер є частиною національного законодавства;

- законодавство за регіонами Великобританії, створено парламентом Великобританії, урядом Великобританії та історичними парламентами (Шотландія, Уельс, Північна Ірландія), яке стосується виключно окремих регіонів або може поширюватися на неї [What is the UK Constitution? 2022].

Загалом, все законодавство Великобританії поділяється на первинне та вторинне законодавство, а також на міністерські вказівки, проекти закону.

До первинного законодавства Великобританії відноситься (за даними на січень 2023 р.): місцеві акти Великобританії (20164 актів), загальні публічні акти Великобританії (4564 акти), приватні та особисті акти Великобританії (869 акти), акти парламенту Шотландії (347), акти парламенту Північної Ірландії (287 акти), місцеві акти парламенту Великобританії (273 акти), акти Асамблеї Північної Ірландії (218 актів), церковні заходи (149 заходів), акти старого шотландського парламенту (109 актів), акти англійського парламенту (79 актів), акти парламенту Великої Британії (58 актів), акти Національної асамблеї Уельсу (44 акта), заходи Національної асамблеї Уельсу (22 заходи), акти старого ірландського парламенту (11), акти Сенеда Кімру (Парламент Уельсу) (8 актів), заходи Асамблеї Північної Ірландії (2 заходи) [Legal.gov.uk 2022].

До вторинного законодавства відноситься (за даними на січень 2023 р.): законодавчі

документи Великобританії (83698 документів); законодавчі документи Північної Ірландії (17739 документів); законодавчі документи Шотландії (9980 документів); законодавчі правила та розпорядження Північної Ірландії (8791 документ); законодавчі документи Уельсу (5934 документи); накази Ради Північної Ірландії (625 наказів); законодавчі правила та розпорядження Великобританії (307 правил та розпоряджень); міністерські накази Великобританії (118 наказів); церковні інструменти (60 інструментів) [Primary Legislation 2022].

До інших британських нормативно-правових актів зазвичай відносять міністерські накази та законопроекти нормативних актів. Що стосується міністерських наказів, то вони створені міністрами для деталізації законодавства ЄС. Законопроекти нормативних актів – це такі акти, які очікують на затвердження. Законопроект може стати законом, бути відкликаним або заміненим іншим проектом. За даними на січень 2023 р. у Великобританії підготовлено ряд проектів законодавчих актів Великобританії (4775 законодавчих актів), проектів законодавчих актів Шотландії (1113 проектів); проектів законодавчих актів Північної Ірландії (175 проектів) [Secondary Legislation 2022].

Законодавчим органом у Великобританії є парламент Сполученого Королівства та Королівських заморських територій. Британський парламент складається з трьох елементів: палати громад, палати лордів і монархії. Основна діяльність парламенту відбувається у двох палатах. Як правило, рішення, прийняті в одній палаті, повинні бути затверджені іншою палатою [Draft Legislation 2022]. Палата лордів – це вища палата і палата громад (представників) – це нижня палата. Обидві палати працюють від імені громадян Великобританії.

До компетенції британського парламенту відноситься: перевірка та оскарження роботи уряду (перевірка), прийняття та формування ефективних законів (законодавство) та обговорювання/прийняття рішення щодо важливих питань сьогоденності (дебати), перевірити та затвердити державні витрати (бюджет/податки).

Палата лордів не обирається. До складу палати лордів входить вище духовенство англіканської церкви та світська знать (представники знаті Великобританії). Палата лордів впродовж всього існування британського парламенту відіграла та продовжує відігравати вирішальну роль у питанні розгляду законопроектів, сумнівах у діях уряду та дослідженні державної політики Великобританії [What is the role of Parliament? 2022].

Члени Палати лордів мають великий досвід і ґрунтовні знання з різних професій і галузей. Багато членів Палати лордів мають успішну кар'єру в бізнесі, культурі, науці, спорті, наукових колах, праві, освіті, охороні здоров'я та у державній службі. Вони використовують свої професійні знання для дослідження питань суспільного інтересу держави та для розв'язання проблем, які стосуються всіх громадян Великобританії [Lords. 2022].

У сучасному британському парламенті близько 800 членів мають право брати участь у роботі Палати лордів. Члени Палати лордів призначаються монахом за порадою прем'єр-міністра. Лорд-спікер (голова Палати лордів), нині лорд є Фаулер, він керує справами в палаті, є послом від Палати лордів та очолює комітет Палати лордів. [Лідером палати лордів](#) є найстарший член уряду в Палаті лордів. Старший заступник спікера має низку обов'язків, включаючи заміщення лорда-спікера [Who's in the house 2022].

Палата громад є демократично обраним законодавчим органом. Громадськість Великобританії обирає 650 членів парламенту, які представляють їх інтереси та розв'язують їх проблеми в Палаті громад. Депутати розглядають і пропонують нові закони, а також можуть перевіряти урядову політику, через ставлення питань міністрам щодо поточних справ у Палаті громад або в комітетах Палати громад. Палатою громад керує група депутатів, які входять до складу комісії Палати громад. Члени Палати громад обговорюють важливі політичні питання сучасності та вносять пропозиції щодо нових законів [UK Parliament 2022].

Особливістю парламенту Великобританії є те, що палата лордів і Палата громад зби-

раються в окремих залах Вестмінстерського палацу в Лондоні. Крім того, відповідно до конвенції, всі міністри, включно з прем'єр-міністром, обираються виключно парламентом.

Парламент Великобританії по праву вважається найстарішим у світі. Адже його формування й еволюція триває з XI ст. Прообразом сучасного британського парламенту є стародавні королівські ради *Witans* – англосаксонський політичний орган, що складався з рад, до повноважень яких відносились консультування саксонських королів. У цих радах брали участь релігійні лідери, магнати та міністри короля. Починаючи з XIII ст. у засіданнях рад почали брати участь представники міст, округів та районів. А вже у XIV ст. виникають дві окремі палати британського парламенту. Представники від міст і округів почали збиратися окремо як палата громад (представницька палата). Архієпископи, єпископи та іноді абати та пріори (Лорди Духовні) і дворяни (Лорди Темпоральні) утворюють Палату Лордів [Commons 2022].

Крім того, британський парламент вважається «матір'ю всіх парламентів», оскільки багато національних законодавчих органів у світі, особливо держав-членів Співдружності Націй, побудовані на зразок британського парламенту.

Теоретично у Великобританії влада походить не від парламенту, а від парламентських королів. Часто кажуть, що верховною владою є лише король парламенту, але це доволі спірне твердження. Адже, сьогодні влада також походить від демократично обраної палати представників.

Однією з головних функцій парламенту Великобританії є проведення перевірки та оскарження роботи уряду. Палата громад і палата лордів використовують подібні методи перевірки, хоча процедури відрізняються. Основними методами роботи парламенту Великобританії є допит міністрів уряду, дебати та слідча робота комітетів. Уряд має право публічно відповісти, щоб пояснити та виправдати свою політику або рішення. Члени парламенту Великобританії та лорди мають право поставити запитання міністрам уряду або безпосередньо в залі Палати під час звичайних

усних запитань, або письмово.

Міністри з кожного урядового департаменту Великобританії відвідують палати громад на основі ротації, щоб відповісти на усні запитання. Кожен головний урядовий департамент Великобританії має певний день тижня за чергою, цей день погоджено з урядом і опозицією. Прем'єр-міністр Великобританії, щотижня також відповідає на запитання. У щоденних ділових газетах Великобританії зазвичай можна знайти поточний розклад перевірки роботи уряду, а також перелік усних і письмових питань до уряду.

У Палаті лордів проводять опитування міністрів уряду на початку кожного робочого дня, але для урядових департаментів немає встановлених днів [History of the lords 2022].

У Великобританії дебати в Палаті громад або Палаті лордів — це офіційна процедура обговорення певної політичної пропозиції. Члени парламенту або члени Палати лордів виступають по черзі. У державі процедура проведення дебатів відповідає низці правил і умовностей. Спосіб проведення дебатів регулюється Регламентом, письмовими правилами, які регулюють роботу кожної палати, а також різними британськими звичаями та національними традиціями. Багато з цих конвенцій викладено в [Посібнику для спікера щодо правил поведінки та ввічливості Палати громад](#) [Checking the work of Government 2022].

Типова дискусія у парламенті Великобританії має загальний формат. Зокрема, член парламенту або член Палати лордів висуває пропозицію для обговорення шляхом внесення пропозиції. Пропозиція може бути суттєвою, наприклад «Я прошу прийняти рішення, щоб (певний) законопроект був прийнятий у другому читанні», або пропозиція може бути загальною та вираженою нейтральними словами на кшталт «Палата має розглянути проблему надання інвестицій у розвиток велосипедного транспорту». Потім, за процедурою голова парламенту Великобританії ставить запитання Палаті, яка повторює умови пропозиції, наприклад, «Питання полягає в тому, щоб законопроект тепер було прочитано вдруге». Оскільки питання є дискусійним. Члени парламенту по черзі висловлюють власні думки

на відповідну тему. Після завершення дебатів голова знову ставить запитання у Палаті громад, так і в Палаті лордів голова «ставити питання» перед своєю Палатою. Наприклад, у Палаті громад: «питання полягає в тому, щоб законопроект було прочитано вдруге. Є варіанти відповіді: «Так», а навпаки «Ні». Потім депутати вигукують «так» або «ні». Якщо є лише запити «так» або «ні», рішення приймається без голосування. Якщо чіткого результату немає, проводиться поділ (голосування).

Дебати в Палаті громад дають можливість депутатам розглянути створення та внесення змін до законів, а також національні та міжнародні питання, і можуть стосуватися будь-якої теми. Голосування часто проводиться для того, щоб визначити, чи підтримує або відхиляє більшість членів будь-які обговорювані закони чи пропозиції [Rules of behaviour 2021].

У британському парламенті є комітети менших груп членів парламенту та/або лордів детально розглядають конкретні питання політики або законодавства. Різні комітети виконують різні функції: від надання порад до підготовки звітів або внесення змін до законодавства.

Палата громад має департаментські вибрані комітети. Вони були створені, щоб «відстежувати» урядові департаменти та ретельно перевіряти витрати, управління та політику кожного департаменту.

Обидві палати мають постійні та тимчасові комітети. Члени парламенту та лорди також працюють разом у спільних вибраних комітетах. Уряд дає відповіді на більшість звітів комітетів [History of the lords 2022].

Загальноприйнятим, є факт, що британський парламент є «суверенним». Цей парламентський «суверенітет» означає, що парламент Великобританії може приймати або скасовувати будь-який закон, не обмежуючись конституційним текстом.

Ключовою особливістю національного уряду Великобританії є те, що уряд здійснює свою владу від імені суверена, спадкового монарха ([короля Чарльза III](#)), який виконує функції [глави держави](#), роль, яка в основному, хоча і не повністю, є церемоніальною [Execu-

tive Authority 2022].

Судова система Великобританії еволюціонувала та розвивалася протягом 1000 років. Це призвело до вельми складної структури. Так, різні типи судових справ розглядаються в окремих судах і мають різні шляхи до апеляційного суду. Так, практично всі кримінальні справи у Великобританії починаються в магістратському суді, і близько 95% там й завершуються. Магістратські суди також мають широку цивільну юрисдикцію, яка включає приблизно 5 мільйонів справ на рік [About Magistrates' courts 2022].

Серйозні кримінальні справи (вбивство, зґвалтування, пограбування) відразу направляють до розгляду до Суду корони. Крім того, у Суді корони розглядають оскарження за судження або вироку магістратського суду; справи, передані з магістратського суду для розгляду або винесення вироку [Criminal courts 2022].

Апеляції з Суду корони надходять до Вищого суду, до Апеляційного суду або навіть до Верховного суду Великобританії. Верховний суд Великобританії є останнім апеляційним судом для цивільних справ, а також для кримінальних справ з Англії, Уельсу та Північної Ірландії. Верховний суд розглядає справи найбільшого суспільного або конституційного значення, які стосуються всього населення держави [The Supreme Court 2022].

Цивільні справи у Великобританії спочатку розглядають в окружному суді. Робота окружних суддів включає широкий спектр цивільних і сімейних справ. Зокрема, позови про відшкодування збитків і судові заборони, провадження щодо володіння іпотечними позичальниками та орендарями майна, розлучення, судові процеси щодо дітей, заборони домашнього насильства, суди захисту, заборони антигромадської поведінки, зобов'язання та процедури банкрутства. Отже, юрисдикція британських окружних суддів є найширшою з усіх суддів у державі [District judges 2022].

Апеляції на окружні суди надходять до Вищого суду, а потім до Апеляційного суду.

Система трибуналів Великобританії має власну структуру для розгляду справ і апеляцій, однак рішення різних палат верхнього

трибуналу та апеляційного трибуналу з питань зайнятості також можуть надходити до апеляційного суду. У Великобританії діє багато судів (трибуналів), які охоплюють широкий спектр сфер, що впливають на повсякденне життя.

Деякі з окремих юрисдикцій, якими займаються трибунали, поширюються на всю Великобританію, наприклад, імміграція та надання притулку, а інші охоплюють частини Сполученого Королівства, наприклад, психічне здоров'я охоплює лише Англію. Окремими судами керують місцеві органи влади (наприклад, шкільні комісії з виключення учнів [26 *Governors' suspensions 2022*]), деякі урядові департаменти (наприклад, оцінювальні трибунали – є статутною та незалежною організацією, яка надає адміністративні послуги. Британський трибунал з оцінки (VTE) є юридичною особою. Трибунал розглядає та вирішує спори, які висувуються платниками ставок та/або платниками міського податку, оскільки вони оскаржують рішення, прийняті місцевою радою або Агентством з оцінки (VOA) щодо їхніх ставок міського податку або бізнесу [About VTS 2022]), а інші через Службу судів і трибуналів його Величності (HMCTS), агентство Міністерства юстиції.

HMCTS керує дворівневою системою судів: трибунал першого рівня та трибунал вищої ланки. Обидва трибунали поділено на

палати. Кожна палата складається з подібних юрисдикцій або об'єднує подібні типи експертів для розгляду апеляцій.

Трибунал вищої інстанції в першу чергу, але не виключно, розглядає та приймає рішення щодо апеляцій, поданих на рішення Трибуналу першого рівня. HMCTS так само, як і Вищий суд, являється вищим судовим органом. Маючи у своєму розпорядженні суддів-спеціалістів, суддів вищої інстанції, HMCTS також може звертатися до послуг суддів Вищого суду [Introduction to Tribunals 2022].

Структура судів охоплює Англію та Уельс; система трибуналів охоплює Англію, Уельс і, в деяких випадках, Північну Ірландію та Шотландію [Structure of the Courts 2022].

Висновки.

Особливістю політичної системи Великої Британії є те, що хоч вона і є конституційною монархією, країна не має власної кодифікованої конституції. Проте, все законодавство Великобританії має конституційну силу. З одного боку, це призвело до створення на перший погляд складної та дещо хаотичної політичної системи, а з іншого, незважаючи на збереження британських національних традицій, політична система Великобританії використовує найбільш актуальні закони. Адже, британське законодавство передбачає, постійне удосконалення конституційних законів для того щоб вони відповідали вимогам сучасності.

Бібліографічні посилання / References

- About Magistrates' courts.* (2022). Retrieved November 11, 2022 from <https://www.judiciary.uk/courts-and-tribunals/magistrates-courts/magistrates-court/>
- About VTS.* (2022). Retrieved November 11, 2022 from <https://valuationtribunal.gov.uk/about-vts/>
- Charles III king of the United Kingdom.* (2022). Retrieved November 10, 2022 from <https://www.britannica.com/biography/Charles-III-king-of-the-United-Kingdom>
- Checking the work of Government. (2022). Retrieved November 13, 2022 from <https://www.parliament.uk/about/how/role/scrutiny/>
- Commons.* (2022). Retrieved November 10, 2022 from <https://www.parliament.uk/business/>
- Criminal courts.* (2022). Retrieved November 14, 2022 from <https://www.gov.uk/courts/crown-court>
- Debates.* (2022). Retrieved November 05, 2022 from <https://www.parliament.uk/about/how/business/debates/>
- District judges.* (2022). Retrieved November 12, 2022 from <https://www.judiciary.uk/about-the-judiciary/who-are-the-judiciary/judges/district-judge-role/>
- Download latest HDI dataset.* (2022). Retrieved November 14, 2022 from <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI> (дата звернення 10.11.2022)
- Draft Legislation.* (2022). Retrieved November 13, 2022 from <https://www.legislation.gov.uk/draft>
- Executive Authority.* (2022). Retrieved November 13, 2022 from <https://guides.ll.georgetown.edu/c.php?g=365741&p=4199180>

- Governors' suspensions and exclusions panels: purpose and membership.* (2022). Retrieved November 12, 2022 from <https://schoolgovernors.thekeysupport.com/curriculum-and-pupils/behaviour-attendance/discipline-exclusions/discipline-committee/>
- History of the lords.* (2022). Retrieved November 12, 2022 from <https://www.parliament.uk/business/lords/lords-history/history-of-the-lords/>
- Introduction to Tribunals.* (2022). Retrieved November 09, 2022 from <https://www.judiciary.uk/courts-and-tribunals/tribunals/about-the-tribunals/tribunals/>
- Legal.gov.uk.* (2022). Retrieved November 10, 2022 from <https://www.legislation.gov.uk/browse>
- Lords.* (2022). Retrieved November 14, 2022 from <https://www.parliament.uk/business/lords/>
- Primary Legislation.* (2022). Retrieved November 08, 2022 from <https://www.legislation.gov.uk/primary>
- Review of the UK constitution. Does the UK's current constitution still work?* (2022). Retrieved November 11, 2022 from Режим доступу: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/sites/default/files/styles/banner/public/bennett-institute-web-plain.png?itok=zWyJU3tH>
- Rules of behaviour and courtesies in the House of Commons.* Issued by the Speaker and the Deputy Speakers. House of Commons. (2021). Retrieved November 01, 2022 from <https://www.parliament.uk/globalassets/documents/rules-of-behaviour.pdf>
- Secondary Legislation.* (2022). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.legislation.gov.uk/secondary>
- Structure of the Courts & Tribunals system.* (2022). Retrieved November 14, 2022 from <https://www.judiciary.uk/about-the-judiciary/our-justice-system/court-structure/>
- The Supreme Court.* (2022). Retrieved November 12, 2022 from <https://www.supremecourt.uk/>
- The UK constitution. What are constitutions and why do they matter?* (2022). Retrieved November 14, 2022 from <https://consoc.org.uk/the-constitution-explained/the-uk-constitution/>
- Top 15 Countries by GDP in 2022.* (2022). Retrieved November 12, 2022 from <https://globalpeoservices.com/top-15-countries-by-gdp-in-2022/>
- UK Parliament.* (2022). Retrieved November 12, 2022 from <https://www.parliament.uk/business/commons/>
- What is the role of Parliament?* (2022). Retrieved November 09, 2022 from <https://www.parliament.uk/about/how/role/>
- What is the UK Constitution?* (2022). Retrieved November 14, 2022 from <https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/explainers/what-uk-constitution>
- Who's in the house of lords.* (2022). Retrieved November 12, 2022 from <https://www.parliament.uk/business/lords/whos-in-the-house-of-lords/>